

Augusto Monterroso

Restul e tăcere

Viața și opera lui Eduardo Torres

Traducere din limba spaniolă
de Marin Mălaicu-Hondrari

POLIROM
2019

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de
Bogdan-Alexandru Stănescu.

Augusto Monterroso, *Lo demás es silencio*

Copyright © 1978 by Augusto Monterroso
Romanian translation by arrangement with Simona Kessler & Associates
Agency through International Editors' Co Agency, Barcelona
All rights reserved

© 2019 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Ramon Casas (1866-1932), *Pe verandă*, 1892

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

MONTERROSO, AUGUSTO

Restul e tăcere: viața și opera lui Eduardo Torres / Augusto Monterroso;
trad. din lb. spaniolă de Marin Mălaicu-Hondrari. – Iași: Polirom, 2019
Conține bibliografie

ISBN: 978-973-46-7758-0

I. Mălaicu-Hondrari, Marin (trad.) (note)

821.134.2

Printed in ROMANIA

CUPRINS

<i>Epitaf</i>	7
---------------------	---

Partea întâi

MĂRTURII

O clipă din viața lui Eduardo Torres	11
E. Torres, un caz aparte	19
Amintiri din viața mea alături de un om important ...	31
Întotdeauna e greu să vorbești despre soțul tău	71

Partea a doua

CÂTEVA TEXTE

DE EDUARDO TORRES

O nouă ediție din <i>Don Quijote</i>	95
Scrisoare de răspuns la eseul de mai sus	100
Traducători și trădători	105
Șoimul și lira	111
Decalogul scriitorului	117
Ziua mondială a animalelor vii	120
Saltul calitativ	125

Dare de seamă prezentată de maestrul Eduardo Torres la congresul scriitorilor de pe întreg continentul care a avut loc în San Blas, S.B., în luna mai, 1967. . .	126
Despre animale și oameni	132
Imaginație și destin	139

Partea a treia

AFORISME

ZICĂTORI

ETC.

Scurtă selecție de aforisme, zicători celebri, proverbe și apoftegme aparținând maestrului Eduardo Torres, extrase de către Don Juan Manuel Carrasquilla din conversații, pagini de jurnal, carnețele, scrisori și articole publicate în suplimentul de duminică al ziarului <i>El Heraldo de San Blas</i> , din San Blas, S.B.	143
--	-----

Partea a patra

COLABORĂRI SPONTANE

Măgarul din San Blas, cum i s-a spus (Dar mereu mai e unul în plus).	173
Analiză compozițională „Măgarul din San Blas, cum i s-a spus (Dar mereu mai e unul în plus)”	174

Addendum

Punct final	191
<i>Bibliografie</i>	194

Eu, ca să vă dau un exemplu, pentru că Eduardo în casa noastră se poartă atât de firesc, sunt surprinsă de cât de des vin să-l vadă oameni celebri din cele mai îndepărtate regiuni ale țării, ba chiar și din străinătate, iar el, fiți atenți la asta, le pune două, trei întrebări de baraj despre vreo carte recent apărută, sau ceva de genul, și astfel îi pune în dificultate imediat ce intră pe ușă, fără să le lase timp nici măcar cât să ia loc. În primii ani interveneam adeseori și spuneam de față cu toți să o lase mai moale, că nici el nu citise romanul sau cartea aceea, iar atunci Eduardo izbucnea în hohote de râs ca și cum ar fi vrut să dea de înțeles musafirilor că eram o mare glumeață; bineînțeles că asta e doar una dintre modalitățile găsite de el ca să suporte o femeie atât de pretențioasă cum sunt eu; dar cu mine nu-i merge, deși, cum să vă spun, nu pot scăpa pe deplin de îndoiele mele și mereu mă întreb dacă nu cumva oi fi eu aia proastă; e greu, nu vă imaginați că nu.

Îmi amintesc că după primele luni de căsnicie, lui Eduardo i s-a năzărit¹ că eu citeam cărți de filosofie sau de literatură serioasă numai pentru a putea sta și eu în salon atunci când veneau musafirii, dar adevărul este că pentru un om de la țară *Siddharta* sau

1. Expresie folosită încă destul de des în San Blas (n.a.).

orice altceva de genul ăsta e extrem de dificil de citit, așa că eu nu făceam altceva decât să învăț niște anecdote despre vreun filosof, cum e aceea că-i plăcea să iasă din casă la aceeași oră și oamenii își fixau ceasul la trecerea lui, sau despre vreun muzician polonez, sau, în cel mai rău caz, despre cineva foarte celebru care m-ar fi ținut pe genunchi, dându-le astfel musafirilor posibilitatea de a face glume cu două înțelesuri sau să mă întrebe dacă asta s-a întâmplat săptămâna trecută și atunci le ziceam eu vreo două. Oricum, dacă trăiești cu un asemenea bărbat, ceva tot se lipește și de tine, chiar dacă numai obiceiurile proaste, nu credeți? (Râde.)

Acum serios vorbind, cum Eduardo primește atâtea cărți și reviste, eu îl ajut să le desfacă și să le pună bine, și momentele alea sunt suficiente dacă ești cât de cât atent, cu atât mai mult când e vorba de pictură, să se prindă ceva și de tine, oricât de prost ai fi, așa că de asta mă puteți auzi rostind uneori câte un nume impunător, și dacă v-ați apuca să săpați cât de cât mai adânc, v-ați da seama că știu tot atâtea câte știe și Eduardo (râde). Vedeți de ce zice că sunt glumeață? Adevărul e că am rămas așa de pe băncile școlii, când o țineam tot într-o glumă, deși eu știu foarte bine că uneori râd sau glumesc numai pentru că sunt foarte tensionată, cum e cazul și acum, cu

înregistrarea asta, noroc că mi-ați promis că veți scoate tâmpeniile, nu-i așa?

Bun, treptat Eduardo a început să scrie articole la ziar și altele, devenind o persoană importantă în San Blas, dar asta probabil din pricină că aici nimeni nu știe nimic, și nu-mi pasă că se va afla ce spun, pentru că asta spun cu toții, așa că mai bine să le-o iau înainte și să zic eu de ei decât să zică ei de mine. Pentru mine, toți sunt niște impostori, începând, de ce nu, chiar cu soțul meu, care turuie mereu despre lucruri înălțătoare (oh, da), dar care atunci când ar fi trebuit, nu le-a dat nici o atenție copiilor noștri, lăsând toată greutatea pe umerii mei, sau când își amintea că are copii era numai pentru a le spune să citească mai știu eu ce, de parcă asta i-ar fi ajutat cu ceva sau le-ar fi ținut de foame, chiar dacă la noi în casă nu ne-a lipsit niciodată nimic, și slavă Domnului că s-au făcut mari și nu-i seamănă deloc. Pentru că mereu am avut limba ascuțită, nu m-am ferit să-l întreb: Tu și prietenii tăi ce faceți? Stați toată ziua la cafenea vorbind despre aceleași prostii și distrându-vă pe seama celor care scriu, sau imaginându-vă că sunteți cine știe cine, în timp ce eu stau acasă, le pun la treabă pe slujnice, fără să mă plătească cineva pentru asta. În fine, nu vreau să mă apuc acum să vorbesc despre servitoare, că ăsta e, din nefericire,

singurul subiect la care se pricep femeile din San Blas.

Așadar, după cum vă zic, Eduardo a ajuns tot mai celebru datorită scrierilor sale și în același timp studia și avocatura la universitate, pe care a abandonat-o pe la vreo treizeci de ani, de lene, dar oricum nu ar fi profesat vreodată fiind ocupat zi și noapte cu literatura, filosofia, problemele politice de aici și din lumea largă și cu câte și mai câte. Totuși n-am de ce să mă plâng, pentru că în casă e mai în siguranță și nu se ocupă de cine știe ce plângeri sau, cum zice el, să le dea altora casele bietelor văduve, ca să nu mai zic că știu foarte bine că a făcut Dreptul nu pentru că i-ar plăcea, ci pentru că poezii și scriitorii de aici mereu au făcut avocatura ca să se poată angaja la Relații Externe sau la vreun alt minister dubios, sau poate că a vrut să-l mulțumească pe taică-su care mereu l-a îndemnat să-și ia o diplomă, repetând la nesfârșit, și cred că pe bună dreptate, pentru că haina îl face pe om, că la noi o diplomă îți deschide multe uși, chiar dacă Eduardo zicea că el vrea să deschidă doar ușile luminii, care pentru el erau cărțile deschise.

Mai târziu, când copiii noștri erau cât de cât mari, ne-am mutat în casa asta, moștenită de la tatăl lui, a început alt calvar specific unei femei căsătorite cu un intelectual, din cauza cărților, pe care Eduardo le

adoră, deși eu m-am săturat până peste cap de ele, mai ales de cele care vin cu paginile netăiate și de praful pe care servitoarea trebuie să-l șteargă de pe ele. Imediat casa a început să se umple cu cărți frumoase broșate sau ferfenițite, pe care Eduardo le cumpăra de la anticariat, acolo unde în vremea aceea mergea în fiecare după-amiază cu orice pretext sau cu oricare prieten. Se întorcea cu ediții așa zis rare ale unor poeți mai degrabă necunoscuți din alte provincii sau state și chiar din San Blas, cumpărate, și nu uitați că vorbesc de epoca aceea, cu douăzeci de cenți sau chiar cu cincizeci, ceea ce era o scuză, sau o minciună, și ca să nu mă supăr că aruncase cu banii încerca să mă convingă că fusese un chilipir, că de fapt cărțile acelea valorau mult mai mult și că odată cu trecerea timpului vor fi și mai valoroase, ca tablourile, numai că pe astea mai mereu le primește cadou de la prietenii săi pictori și e obligat să le atârne pe perete chiar dacă nu-i plac, mă rog, tablourile celor care mai trăiesc și locuiesc în apropiere, pentru că dacă vin neanunțați și nu le văd expuse cred că le-am vândut și ne întreabă unde am pus tabloul; și când musafirii se arată impresionați de rafturile cu cărți, el îi asigură, pe cei care se pricep la cărți, că le-a cumpărat pe o nimica toată pentru ca ei, zic eu, să-l invidieze și să se mire de cât noroc au unii când

merg la anticariat; iar altora, celor pe care-i crede ceva mai încuiați, le spune că au fost extrem de scumpe, dar că asta e, că toată lumea știe că nu există afacere mai păguboasă decât să cumperi cărți și că în momentul când vrei să le vinzi nimeni nu-ți mai dă o parashioară pe ele și că atunci când el va muri e convins că eu (uitându-se cu malițiozitate la mine) mă voi descotorosi de ele dându-le unui anticar, așa cum fac toate văduvele marilor scriitori, iar musafirii când aud asta îmi zâmbesc de parcă mi-ar zice să stau liniștită, că ei știu că e o glumă și toți spun că nu, că ei sunt siguri că eu știu să le apreciez; însă dacă vreți să o zic pe-aia dreaptă, când va veni timpul chiar nu voi ști ce să fac cu ele pentru că Guvernul nu mai cumpără biblioteci la adevărata lor valoare, susținând că sunt prea multe și că toate conțin aceleași cărți, cu aceleași dedicații, așa că nu mai vrea dubluri, chestie la care Eduardo comentează zicând că așa cum nu există două amprente identice, ca să-i poți descoperi pe criminalii de rând, tot așa se poate descoperi o bibliotecă bună pentru că nu există două biblioteci identice, și culmea e că de fiecare dată când merge acasă la vreun prieten e surprins că acesta are cărțile pe care el, Eduardo, le-ar vrea, iar prietenul pățește la fel când vine la noi în vizită; și asta ținând cont de faptul că, în acord cu hotărârea lui de a nu